

РЕЦЕНЗИЯ

За

Дисертацията на Десислава Иванова Денева, докторант към катедра „Психология на изкуството, художествено образование и общообразователни дисциплини” към Изящния факултет на НХА

„АРТТЕРАПЕВТЪТ КАТО ХУДОЖНИК съвременни концепции и практики”

за присъждане на научната и общообразователна степен „доктор”

от

д.ф.н. Правда Спасова, професор в катедра „Психология на изкуството, художествено образование и общообразователни дисциплини” на НХА

Дисертацията е с обем 220 страници, от които авторски текст 175с., организиран в пет глави, увод и епилог. Останалата част е приложение, библиография, снимков материал.

Темата на изследването, свързана с приложението на арттерапията при самоанализа на знакови фигури, посредством тяхното визуално изкуство е актуална, защото тази част от съвременната психология все повече навлиза като не само като резултатен метод за преодоляването на личностни проблеми, но и за обяснението на някои специфични обществени нагласи. Онова обаче, което го прави новаторско за българската психологическа литература, е подробният анализ на възгледите и изкуството на Карл Густав Юнг посредством

тезите и идеите, изложени в публикуваната преди десет години „Червена книга” на известния психолог. Достъпът до това съчинение на Юнг дълги години е бил отказван от неговите наследници поради спецификата на книгата. Тя е много лична: съдържа дневниците на човек, преминаващ сериозна психическа криза, опитващ се да я преодолее чрез самонализ въз основа на вътрешни образи - визии, които психологът се опитва да екстернализира било чрез рисунки, било чрез обсъждане на съдържащата се в тях символика. Значимостта на тази “Liber Novus”, както първоначално я нарича авторът ѝ, за развитието на психологическото познание тепърва ще бъде оценявана отново и отново. Десислава Денева се интересува както от арттерапевтичната стойност на книгата, така и от релевантността ѝ за обяснението на някои тенденции в развитието на съвременното изкуство.

В първата глава от дисертацията тя лаконично и същевременно всестранно обговаря параметрите, историята, целите на арттерапията. Разглежда я и в културните ѝ параметри, в контекста на съвременните концепции и практики на психологическата наука. Освен това, от платформата на личния си опит (защото освен художничка с множество изложби в България и в чужбина, Д. Денева е гимназиален преподавател по рисуване) очертава евентуалните перспективи за приложението ѝ в училищното образование. Тук намирам за удачна тезата, че арттерапията, със своята широкоспектърност, подсилва социалната функция на изкуството.

Следващите три глави, теоретичен център на дисертацията, са посветени на възгледите и прозренията на Юнг. След като очертава общата теория на бащата на аналитичната школа в психоанализата,

докторантката се спира накратко на биографичните предпоставки за създаването на считаното от някои съвременни изследователи най-важно негово произведение, „Червената книга”.

Десислава Денева описва перипетиите, свързани с издаването и превода на книгата, и концентрира изследването си върху нея. Обосновано, защото там именно има изключително ценен материал за арттерапевтичната теория, тъй като освен че в нея Юнг анализира сам себе си при това посредством собствените си рисунки, той обяснява и функционирането на всеобщите архетипи на колективното несъзнателно чрез своеобразния им символен език. Същевременно, както пише Д. Денева, символните прояви са пряко свързани с индивидуалното психическо предразположение и особено важно, с трансцендентната функция.

Оновоположността на тази концепция на Юнг е подробно анализирана от докторантката и това е едно от качествата на нейното изследване. Тя съумява да съчетае привеждането на тези от различни изследователи на творчеството на гениалния психоаналитик със собствените си разсъждения относно потенциала на човешката психика да преодолява трудности и да действа креативно. Един от примерите в тази посока са въпросите около неконвенционалността на мисленето на Карл Юнг на с. 40 – 41, пък и целият 2 раздел от част втора на дисертацията.

Друг силен акцент в изследването на Десислава Денева е част трета, посветена на трансцендентната функция и нейните прояви в детството, описани от Юнг в един сборник, издаден през 1963 г., където той размишлява върху ранните си детски спомени и представи за собствения си „Аз”. Анализът на механизмите на тази функция и

